

مدیریت سود و تعدیلات سنواتی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران

محمدحسین قدیریان آرنای^۱

^۱ دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه شیراز ghadirian.a.88@gmail.com

چکیده

با توجه به زیاد بودن تعداد و اهمیت تعدیلات سنواتی در بین شرکت‌های ایرانی، هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه مدیریت سود و تعدیلات سنواتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در این راستا، داده‌های ۱۴۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ گردآوری و تحلیل شد. برای اندازه‌گیری مدیریت سود از الگوی تعدیل شده کازینیک (۱۹۹۹) توسط بهارمقدم و کوهی (۱۳۸۹) استفاده شد. همچنین، رگرسیون خطی چند متغیره به منظور آزمون فرضیه پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین مدیریت سود و تعدیلات سنواتی رابطه مثبت معناداری وجود دارد، به بیان دیگر افزایش مدیریت سود باعث افزایش میزان تعدیلات سنواتی در سال‌های آتی می‌شود.

واژه‌های کلیدی

تعدیلات سنواتی، مدیریت سود، رگرسیون خطی چندمتغیره، بورس اوراق بهادار تهران.

مقدمه

مدیران به‌عنوان مسئول تهیه صورت‌های مالی با آگاهی کامل از وضعیت مالی واحد تجاری و با برخورداری از اطلاعات بیشتر نسبت به سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان به‌طور بالقوه سعی دارند که سطحی مورد انتظار از سود را برای خود به دست بیاورند. از سوی دیگر تصمیمات اقتصادی استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی، مستلزم ارزیابی توان واحد تجاری به‌منظور ایجاد وجه نقد، زمان و قطعیت ایجاد آن است که این ارزیابی از طریق تمرکز بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و جریان‌های نقدی واحد تجاری و استفاده از آن‌ها در پیش‌بینی جریان‌های نقدی مورد انتظار و سنجش انعطاف‌پذیری مالی آسان می‌شود. افزون بر این، صورت‌های مالی نتایج وظیفه مباشرت مدیریت یا حسابداری آن‌ها را در برابر منابعی تحت مدیریت آن‌ها منعکس می‌کند. در این میان، سود حسابداری، مهمترین نقش را به‌منظور ارائه این اطلاعات بر عهده داشته است [۱]. از آن‌جا که محاسبه سود واحدها متأثر از روش‌های برآوردی حسابداری است و تهیه صورت‌های مالی به عهده مدیریت واحد تجاری است، ممکن است بنا به دلایل مختلف، مدیریت اقدام به دستکاری سود کند [۲].

از طرفی تجدید ارائه صورت‌های مالی بین شرکت‌های ایرانی نیز بسیار رایج است و از تعدیلات سنواتی به‌عنوان یکی از عناصر نسبتاً

پایدار در گردش حساب سود (زیان) انباشته یاد می‌شود. این تعدیلات عمدتاً به دلیل اصلاح اشتباهات دوره‌های گذشته است و موارد مربوط به تغییر روش‌های حسابداری کمتر مشاهده می‌شود. این موضوع بر اتکاپذیری و توان اعتماد ارقام ارائه شده در صورت‌های مالی به‌ویژه رقم سود تأثیر دارد [۳]. در این موارد کالن و همکاران (۲۰۰۵) اعتقاد دارند که تجدید ارائه، علامتی از رفتار فرصت طلبانه مدیریت و به‌عبارتی نشان‌گر تلاش‌های مدیریت برای افزایش سود گزارش شده با استفاده از روش‌های غیرقابل قبول یا دیگر اشتباهات عمدی است [۴]. بنابراین در صورت عمدی بودن تجدید ارائه می‌توان ادعا کرد که در صورت‌های مالی تجدید ارائه شده نوعی مدیریت سود وجود دارد. به بیان دیگر مدیران با استفاده از قضاوت‌های شخصی خود در گزارشگری مالی، تغییراتی را در ساختار مالی شرکت ایجاد می‌کنند. این تغییرات موجب گمراهی افراد ذینفع درباره عملکرد شرکت شده و قراردادهای مبتنی بر ارقام حسابداری را تحت تأثیر قرار می‌دهد [۵]. در نتیجه، این پرسش مطرح می‌شود که آیا رابطه معناداری بین مدیریت سود و تعدیلات سنواتی در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد؟

مبانی نظری

تعدیلات سنواتی

هر بر اساس اصول پذیرفته شده حسابداری، تجدید ارائه صورت‌های مالی سال‌های قبل به دلیل تغییر در رویه حسابداری و یا اصلاح اشتباهات حسابداری ضرورت می‌یابد [۴]. توجیه اصلی مدیران برای استفاده از تعدیلات سنواتی، انعکاس بهتر تغییرات محیط عملیاتی و سرمایه‌گذاری شرکت‌ها می‌باشد [۶]. اما ممکن است مدیران با سوء استفاده از امکان تجدید ارائه و تعدیلات سنواتی اقدام به دستکاری حساب‌ها کنند. در ایران غالباً تعدیلات سنواتی معادل وجود اشتباه در صورت‌های مالی سال‌های گذشته است. اگر چه تغییر در روش حسابداری هم می‌تواند باعث ایجاد تعدیلات سنواتی شود اما این نوع تغییر در ایران کمتر به چشم می‌خورد و تقریباً اکثر موارد تعدیلات سنواتی مربوط به اصلاح اشتباهات است. در نتیجه، وجود تعدیلات سنواتی به زبان ساده به معنی وجود اشتباهات بااهمیت در صورت‌های مالی سال‌های گذشته می‌باشد و چنانچه سهامداران و سرمایه‌گذاران با دقت بیشتری به صورت‌های مالی نگاه کنند، تعدیلات سنواتی حامل یک پیام منفی در مورد اعتبار گزارش‌های مالی است [۷].

مدیریت سود